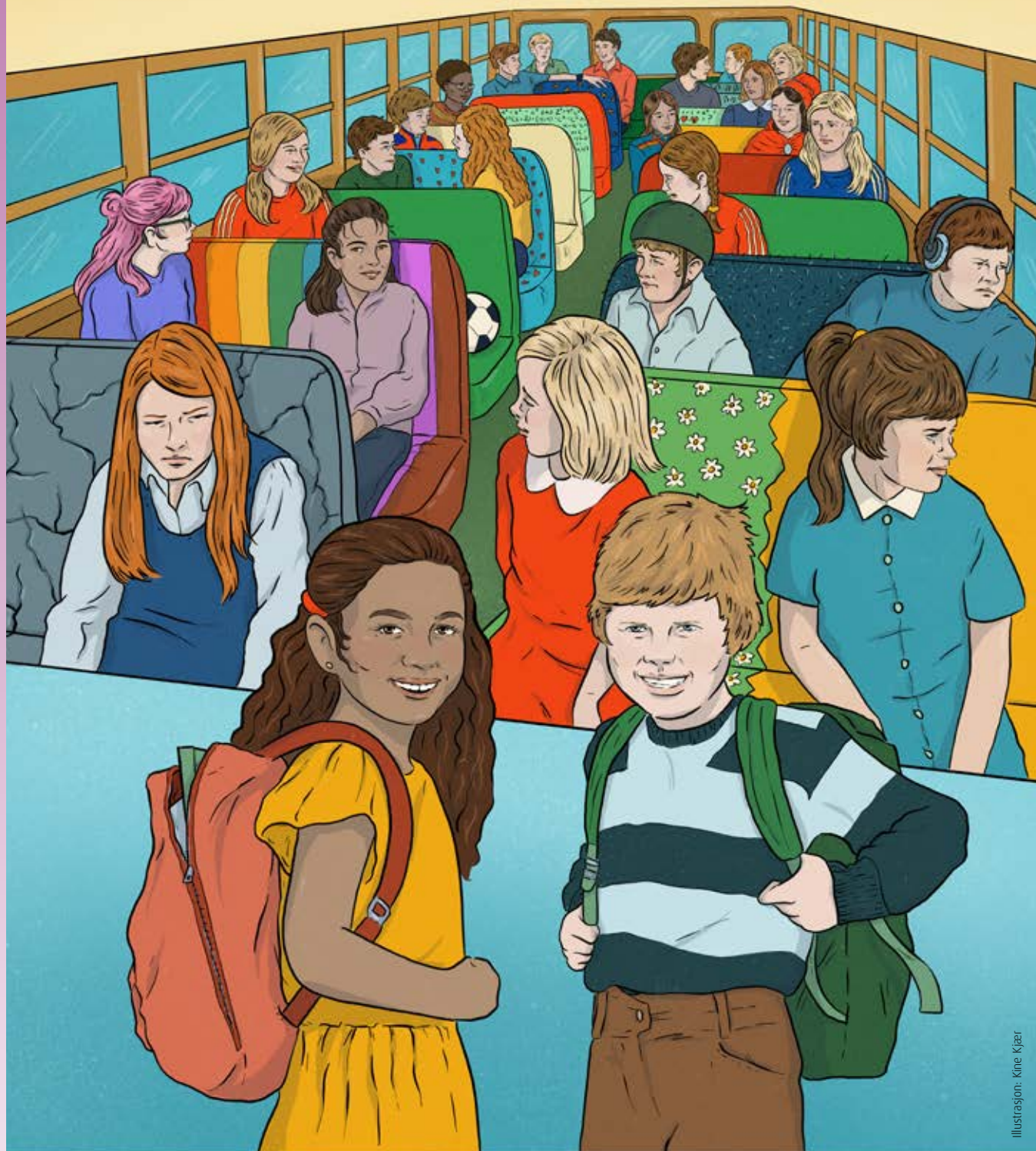

Finnmárkku givssidanáittardeaddji Áittardeaddjigeahčastat Finnmarkku mánáidgárde-, ja skuvlabirrasiid

Jahkeraporta
2023/2024

Illustrasjon: Kine Kjaer

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagielda
Finmarkun fylkinkomuuni

Mobbeombud
Finnmark
Givssidanáittardeaddji
Finnmárkku

Jahkeraporta
kommentere mánáid ja
nuoraid árgabeaivvi
áittardeaddjigeahčastaga
rollas ahte leat
šaldehuksejeddjin gaskal
indiviidda ja vuogádaga.
Mii buktit konkrehta ráđiid ja
ávžžuhusaid mat veahkehit
oadjudit bajásšaddanbirrasiid.

Gøril Figenschou

goril.figenschou@tffk.no
482 96 234

<https://www.ffk.no/tjenester/skole-og-opplaring/elevtjenester/mobbeombud/>

SISDOALLU

4 Áittardeaddjigeahčastat

4 Dán jagáš raporta

4 Áittardeaddjigeahčastat - čoahkkáigeassu ja dárkon

5 «Maid mii eat oainne vuosttaš geahčesteamis»

6 Gii lea dat gii ii oainne, ii gula, ii dieđe?

8 Ollugat oidnet, ja ollugat dihtet!

9 Áittardeaddjiid ávžžuhusat

12 Gii lea, ja maid bargá Givssidanáittardeaddji?

14 Oktavuodaváldimiid statistihkka

16 Givssidanáittardeaddji bargokárta

18 «Gahččat guovtti stuolu gaskii»

20 Áittardeaddjigeahčastaga árvvoštallamat

20 Arvedávgi árrun - gokko manná ja gii definere rájiid dasa geaid galgá searvvahit?

22 Beroštumit buktet oktavuodaid rastá gielaid ja kultuvrraid

23 Lea alla rádji bivdit veahki sámevaši geažil

24 Buot mánáidgárddit ja skuvllat dárbbasit analysalanjaid

25 Omnimodealla

28 Mánáidgárdi - vuodđoskuvla - joatkkaohpahus

30 Mánáidgárddit

30 Leago mánáidgárddis givssideapmi?

31 Oadjebas ja buorre mánáidgárdebiras - Omnimodealla geavadis

32 Vuodđoskuvllat

32 Oahpaheaddjevátni dagaha dorvvuhis ohppiid

33 Joatkkaohpahus

34 Finnmarkku áittardeaddjibálvalus ja geaidnu viidáset

34 Geaidnu viidáset?

34 Mánáid- ja nuoraidbirrasiid hástalusat leat álbmotdearvvašvuoda hástalusat

35 Oassálastin sihkkarastá kulturipmárdusa ja báikkálaš čanastaga

35 Sámegielat áittardeaddji (Finnmarkku)

35 Nasionála áittardeaddjiortnet ja perspektiivvat mis davvin

ÁITTARDEADDJIGEAHČASTAT

DÁN JAGÁŠ RAPORTA

Ođđabeaivvi 1. beaivvi 2024 rádjái ledje Romssa ja Finnmarkku Ohppiid-, fidnoohppiid- ja givssidanáittardeaddjit oktasaš bálvalus. Maŋŋel dán beaivvi fálaldat juhkkjuvvui nu ahte Finnmarkkus lea givssidanáittardeaddji ja Romssas lea Ohppiid-, fidnoohppiid ja givssidanáittardeaddji. Finnmarkkus ii leat ohppiid- ja fidnoohppiidáittardeaddji. Danin leat válljen čállit eanas osiid dán jahkediedáhusas ovttas.

ÁITTARDEADDJIGEAHČASTAT – ČOAHKKÁIGEASSU JA DÁRKON

Maŋemus mánáidgárde- ja skuvlajagis áittardeaddjit leat deaivvadan ja hupman duháhiid mánáiguin, nuorai- guin, váhnemiiguin, skuvllaid ja mánáidgárddiid bargiiguin, falástallanhárjeddiiguin ja olu earáiguin. Mii leat ollugat geat fuolastuvvat go olggobealvuotta lassána, lea váilevaš searvadahttin, psyhkalaš buoh- cuvuođa ja givssideapmi. Romssa Ohppiid-, fidnoohppiid- ja givssidanáittardeaddjin ja Finnmarkku Givssi- danáittardeaddjin leat minguin váldán oktavuoda 371 geardde oažžut veahki ja doarjaga váttis diliin iešguđet arenain.

Lassáneaddji oktavuodaváldimiid bokte oidnet áittardeaddjit ahte hástalusat dain surggiin leat ain mánngadáfogat ja stuorrát. Dán duodaštit stuorát iskkadeamit nugo Ohppiidiskadeapmi (<https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/elevundersokelsen/>) ja Ungdata (<https://www.ungdata.no/>).

Áittardeaddjit oaivvildit ahte lea áigi ain čielgaseappot čalmmustahttit dáid hástalusaid álbmotdear- vvašvuodaváttisvuotán - ii leat doarvái jurddašit ahte leat mánáidgárddit ja skuvllat mat galget čoavdit dáid hástalusaid. Olguštumi ja givssideami ferte defineret servodatváttisvuotán. Dát leat ELMO Romsa ja Finnmarkku Givssidanáittardeaddji 4 ávžžuhusa:

1. Defineret bajásšaddanberrasiid hástalusaid álbmotdearvvašvuodaváttisvuotán. Dát mearkkaša ahte buot ovddasteaddjit ja ásašusat fertejit čielgaseappot fárrui fágaidgaskasaš ángiruššamii.
2. Mánáidgárddit ja skuvllat fertejit eanet operationaliseret barggu ovddidit dorvvolaš servodagaid, eastadit givssideami ja olggobealvuoda, bissehit givssidanláhttema ja doarjut mánáid ja nuoraid geat dárbbasit veahki ja čuovvoleami. Fertejit bidjat čielga gáibádusaid dasa ahte fágabirrasat mat váikkuhit skuvllaid ja mánáidgárddiid ektui nagodit leat konkrehtalaččat ja bargorelevanttat sidjiide geat deaivvadit mánáiguin ja nuoraiguin árgabeaivválaš bargguin.
3. Vánhemiid rolla ferte geahčadišgoahhtit - go ruovttus leat mánát ja nuorat, de gáibida dat čuovvuma, ángiruššama ja searvama. Jus dus leat mánát skuvllas dahje mánáidgárddis, de berre leat geatnegahtton oassálastit váhnenčoahkkimiidda, fáddáeahkediidda ja eará oktasaš doaimmaide.
4. Juohke ovttaskas máná ja nuorra ferte čuovvut searvadahttima gáibádusa ja oahppat servodatgálggaid olles bajásšaddamis. Rávisolbmot fertejit ovttrasáidit mánáiguin ja nuoraiguin bidjat čielga standárddaid bajásšaddanberrasiid ja soahpat mot dáid galgá giedahallat.

«MAID MII EAT OAINNE VUOSTTAŠ GEAHČESTAMIS»

MII OAINNIT - MII GULLAT - MII DIEHTIT DAHJE MII EAT OAINNE - MII EAT GULA - MII EAT DIEDE

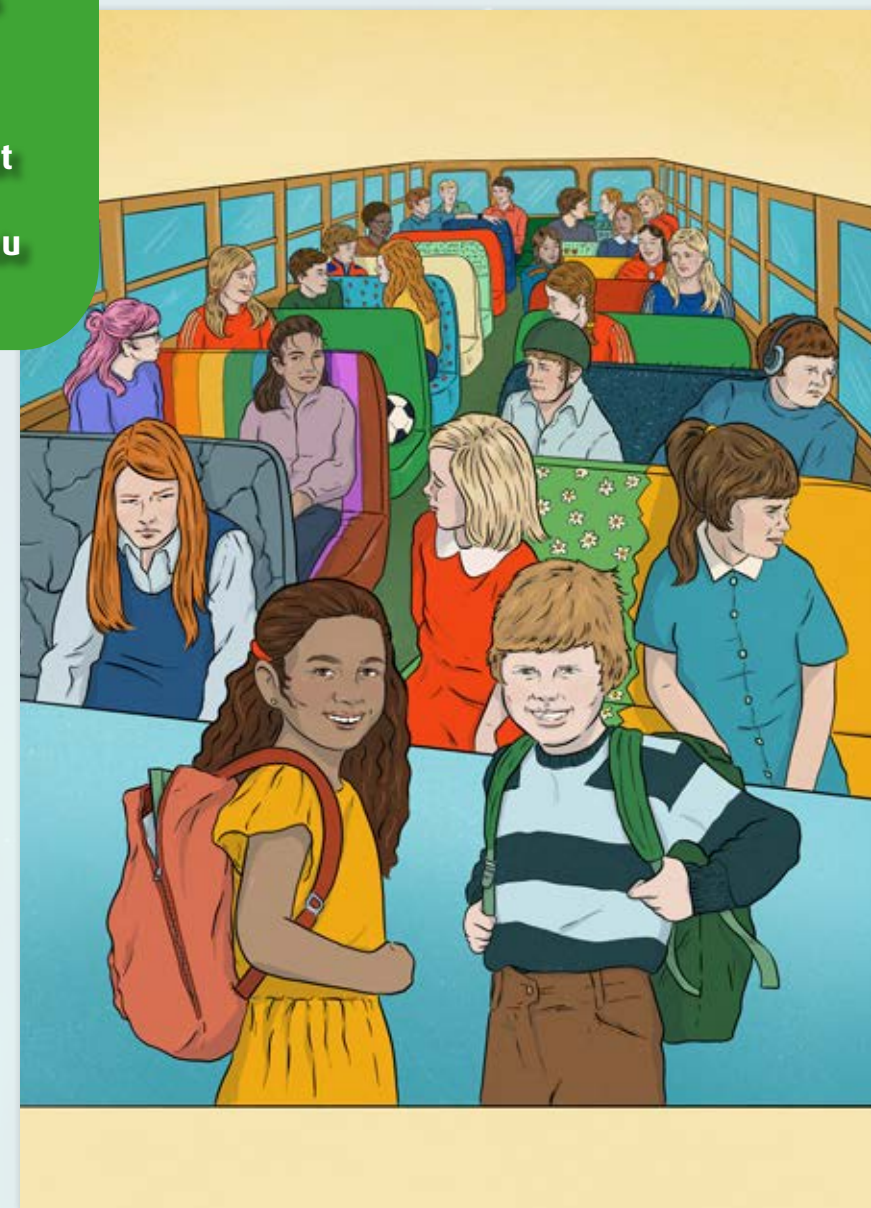
Reflekšuvdnabargu:
Geahča bussegova badjelis
- maid oainnát?

- Maid oainnát vuosttaš geahčastagas? Maid oainnát jus geahčat dárkileappot?
- Makkár sajis don čohkkát/du máná čohkká?

GII OAINNÁ, GULLÁ JA DIEHTÁ?

Gii fuomáša:

- «oaidnemeahttin» geahčastagaid?
- hui garra nordadeami sealgái go vuolgát olggos luohkkálanjas ovttas earáiguin?
- “liikomiid” (bealgi bajás ja váibmu) mat eai boade maŋŋel go leat bidjan čállosa sosiála mediaide?
- jávohisvuoda dahje reaškkas go kantiinnas meattildan russa-beavddi?
- ahte leat dušše moattis geain leat fásta sajit molssodanlanjas, ja sii maid dábálaččat leat dat geat buktet kommentáraid ja «geahčastagaid» beroškeahtta das juogada go oahpaheadji «vuoiggalaččat»?

GII LEA DAT GII II OAINNE, II GULA, II DIEÐE?

Mii vásihit ahte mieloahppit, mánáidgárde- ja skuvllabargit, ja maiddái váhnemat eai beroš oaidnit, gullat dahje diehtit. Mii vásihit dakkár miellaguottuid nugo "jus dat ii guoskka munnje, dahje mu lagaš olbmuide, de manin mun galggan beroštit?".

MII DEAIVVADIT BARGIIGUIN GEAT DADJET:

«Oahppi ii bargga maidege luohkás»

«Oahppi billista earáid ovddas luohkás»

«Mii leat geahččalan visot»

MII DEAIVVADIT MÁNÁIGUIN JA NUORAIGUIN GEAT DADJET:

«Nu guhká go bállen leat ráfis»

«Dat ii guoskka munnje, son ii leat mu olmmái»

MII DEAIVVADIT VÁHNEMIIGUIN GEAT DADJET:

«Spábba-
čiekčanhárjeheaddji
sihkkarastá
čiekčanáiggi ja
vuoiggalaš
juohkima buohkaide
joavkkus»

«Mu máná oahpa-
headdji lea luohkkálanjas
ja čuovvu mielde das mii
dáhphuvvá - skuvla čorge
dađistaga, leat álo leamaš
veaháš nordamat»

«Moai
mávssiime
50 000 vai munno
nieida beasai
mielde russa-
jovkui»

«Dat ii
guoskka munnje,
mu mánáin manná
bures, mu
bearrašiin manná
bures»

OLLUGAT OIDNET, JA OLLUGAT DIHTET!

Mii vásihit ahte mieloahppit, mánáidgárde- ja skuvllabargit, ja maiddáí váhnemat beroštit oážžumis positiiva rievdadusa manjel go gullet olggobealvuoda ja givssideami birra. Mii vásihit miellaguottuid nugo «Jus muhtun olbmoss ii leat buorre dilli, de dat guoská midjiide buohkaide!»

Áittardeaddjit oidnet ja dihtet go mii leat hupman ja deaivan duháiid mánáid, nuoraid, váhnemiid ja sin oahpaheddjiid geat muitalit oidnosis ja oaidnemeahttun givssideami ja loavkideami birra. Sii muitalit olgguldassvuoda birra mii álggii juo mánáidgárddis. Sii muitalit sii leat geahččalan jearrat veahki skuvllas, muhto šattai vearrábun jus dan birra muitaluvvui. Mii hupmat mánáiguin ja nuoraiguin geat eai leat skuvllas, geat leat leamašan eret skuvllas ovttaga, ja sii leat dušše 14 jagi boarrásat. Sii muitalit sii leat ferten fárreret eret vai ožžot ráfi.

Mii hupmat mánáiguin ja nuoraiguin geat leat šaddan oktonassan ja psyhkalaččat buohccin go leat šaddan olggobeallái iežaset skuvlla, dahje iežaset gili searvevuoda.

Mii diehtit, daningo mii gullat ja mii oaidnit:

- Ahte mánáin, nuorain ja váhnemiin lea váttisvuhta muitalit, dahje bivdit veahki, go vásihit sis lea váttis dilli. Sii eai duostta jearrat veahki go doivot šaddá vearrábun jus muitalit.
- Ahte olggobealvuhta ja givssideapmi mii dáhpáhuvvá astoáiggis čuovvu mielde luohkkálatnjii.
- Ahte riiddut mat dáhpáhuvvet gilis/ gávpotosiin, ja riiddut ohppiid váhnemiid gaskkas čuvvot mielde luohkkálatnjii.
- ahte boasttuipmárdusat gulahallamis giellaváttisvuodaid ja kultuvrralaš variašuvnnaid geažil nannejit olggobealvuhta ja riidduid.
- Ahte hearkkes mánát geain leat diagnosat eai čuovvuluvvo doarvái bures heivehemiin masa sis lea vuoigatvuhta.

Mii oaidnit, mii gullat, ja mii diehtit, ja danne mii áigut geavahit áittardeaddji jiena diđolaččat fokuseret dasa mo mii buohkat galgat leat mielde nanneme searvevuoda min mánggabealat servodagas!

ÁITTARDEDDJIID ÁVŽŽUHUŠAT:

Nannet váhnenovttasbarggu, maiddáí joatkkaoahpahusa ja russaáiggi bokte.

Sihkkarastit mánáid ja nuoraid mielváikkuheami olles bajásgeassima áigge.

Fágaidgaskasaš ovttasbargu - Juohke suohkan ferte čalmmustahttit ja ráhkadit oppalašgova das geat báikkálaččat sáhttet veahkehit mánáid, nuoraid ja váhnemiid.

Plánet ja čadahit doaimmaid mat ovddidit dorvvolaš ja searvvaheaddji searvevuodaid:

Fellesprosjekter: Start prosjekter som å bygge en felles lekeplass eller male en vegg.

Arrangere felles **Halloweenparty.**

Filmklubb: Arranger jevnlige filmvisninger for barn og unge med påfølgende diskusjon

Lekedag: Organiser en leke- og aktivitetsdag med hoppetau, fotball, frisbee, og andre utendørsleker.

Tips til fellesskapsfremmende aktiviteter som foreldre kan gjøre

Spillekvelder: Hold spillekvelder med brettspill, kortspill og videospill.

Planteprosjekter: Involver barn i hagearbeid og planteprosjekter i nærområdet

Skattejakt: Arranger skattejakt i nabolaget med ledetråder og små premier

Ásahit uksalasánjuolggadusaid (buot mánáide ja ollesolbmuide) - ásahit standárdmaid dasa mii lea lobálaš ja mii ii leat, ásahit ja čuovvulit norpma servodagas ovttas mánáiguin, nuoraiguin, ovddasteddjiiguin ja bargiiguin.

Šaddat čeahpibun dahkat máná buoremus árvvoštallama go álo jearrat lea go doaibma buoremus mánái dahje nurrii, ja ovddida go dat searvvaheaddji searvama.

Čalmmustahttit čuovvolangeatnegasvuoda jávkama oktavuodas, ja leat dihtomielalaš dasa mot skuvla bargá searvevuodain maiddáí dalle go oahppi ii leat skuvllas.

Positiivlaš miellaguottut ohppiid ektui geain leat earenoamáš dárbbut lea áibbas mearrideaddjin go galgá olahit Searvvaheaddji searvevuoda

<https://www.utdanningsnytt.no/barn-med-saerskilte-behov-fagartikkel-inkludering/positive-holdninger-til-elever-med-saerlige-behov-er-helt-avgjorende-for-a-fa-til-inkluderende-felleskap/400430>

Reflekšuvdnabargu:

Gii lea máná/oahppi joavku du organisašuvnnas ja du organisašuvnna birrasis? Ráhkat bajilgova mii sáhttá geavahuvvot árgabeaivvis.

«Jus sii livčče liikon mu, de sii livčče geahččalan oažžut mu dohko!»

GII LEA, JA MAID BARGÁ GIVSSIDANÁITTARDEADDJI?

Mun lean Gøril, mu bargu givssidanáittardeaddjin lea bearráigeahččat mánáid ja nuoraid vuoigatvuodaid dorvvolaš ja buori mánáidgárde- ja skuvlabirrasa oktavuodas

Givssidanáittardeaddji bargá fylkkadikki ovddas, mii lea mearridan ahte min mánáin ja nuorain galgá leat olámuttos resursaolmmoš geainna sáhttet váldit oktavuoda jus vásihit ahte eai oaččo doarvái buori veahki iežaset mánáidgárddis dahje skuvllas.

Givssidanáittardeaddji ii oamas makkárge áššiid, muhto rávve ja bagada mot mánáidgárddit ja skuvllat sáhttet eastadit givssideami ja olggobealvuoda, ja muitala maid galgá dahkat jus rihkku lága mánáidkonvenšuvnna, mánáidgárdelága ja oahpahuslága vuodul.

Finnmárkku Givssidanáittardeaddji lea oassin Davvi-Norgga fierpmádagas, ja das lea fágalaš ovttasbargu Romssa oahppi-, fidnooahppi- ja givssidanáittardeaddjiin ja Nordlándda oahppi-, fidnooahppi- ja givssidanáittardeaddjiin. Dasa lassin leat mii buohkat oassin nátionála áittardeaddji fierpmádagas. Fierpmádagas mii lonohallat vásáhusaid seammás go čadahit fágalaš ovddidanbarggaid.

Givssidanáittardeaddji veahkeha fágalaš geahčastagain ja mánggabealat mánáidgárde- ja skuvlavásáhusain doaibmabijuid refleksuvnnaid hárrái hearckes mánáide ja nuoraide. Givssidanáittardeaddji rolla lea doaibmat sorjjasmeahttumit ja doarjjan gustojeaddji lágaid ja njuolggadusaid vuodul.

Givssidanáittardeaddjin doaimman mun sorjjasmeahttun resursaolmmožin, ja geahččalat váikkuhit hukset ja máhcahit luohtámuša indiviidida ja vuogádatdási gaskka.

Mot givssidanáittardeaddji ipmirda givssideami ja olggobealvuoda?

Givssidanáittardeaddji ii geahpit givssidandoahpaga negatiiva láhttemii eará máná/nuora vuostá guhkit áiggi badjel, muhto mis lea gaskavuodalaš ja systemáhtalaš lahkoneapmi givssideapmái. Áittardeaddjigeahčastagain mii oaidnit ahte givssideapmi ja olggobealvuoda leat čadnon sosiála proseassaide mat mannet boastut ja dasa ahte olbmot dárbbasit gullat ovttá searvevuhtii. Mii oaidnit givssideami dakkárin mii dáhpuhuvvá konteavsttas, báikkis ja oktavuodas, gos áigi, kultuvra ja gaskavuodát leat dehálaččat. Dát mearkkaša mii eanas muddui searvvahit ja atnit dehálaš rávisolbmuid ovddasvástideaddjin analyseret hástalusaid mánáid- ja nuoraidjoavkkuin. Dakkár ollesolbmot sáhttet leat váhnemat, bargit, astoáiggejodiheaddjit, hárjeheaddjit ja earát geat leat dehálaččat mánáid ja nuoraid eallimis. Mii jurddašit ahte lea siva dasa manin mánát ja nuorat barget dan maid barget, ja dan ferte geahččat birrasiid oktavuodas gos sii johtet. Seammás leat mii áibbas čielgasat ahte givssidanláhttema galgá bissehit. Mánát ja nuorat dárbbasit viissis rávesolbmuid geat bagadit ja veahkehit sin daid iešguđetge hástalusaiquin maid sii vásihit juohke sajis eallimis.

Oktavuodaváldimiid statistihkka

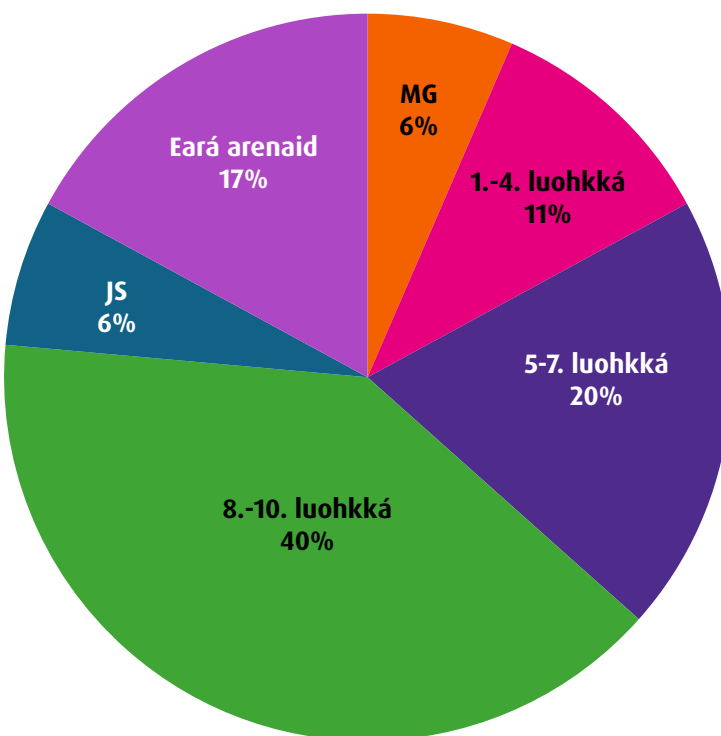
Áittardeddiid statistihka ii sáhte buohtastahttit ovddit jagiiguin go dán háve mii dušše raporteret Finnmárkku dilálašvuodaid birra.

1. Figuvra.
Figuvra čájeha mot oktavuodaváldimat mat gullet kap. 8 Lágas mánáidgárddiid birra ja kap. 9A (01.08.24 rájes §12) Oahpahuslágas leat juohkásan iešguđet jahkecehkiide.

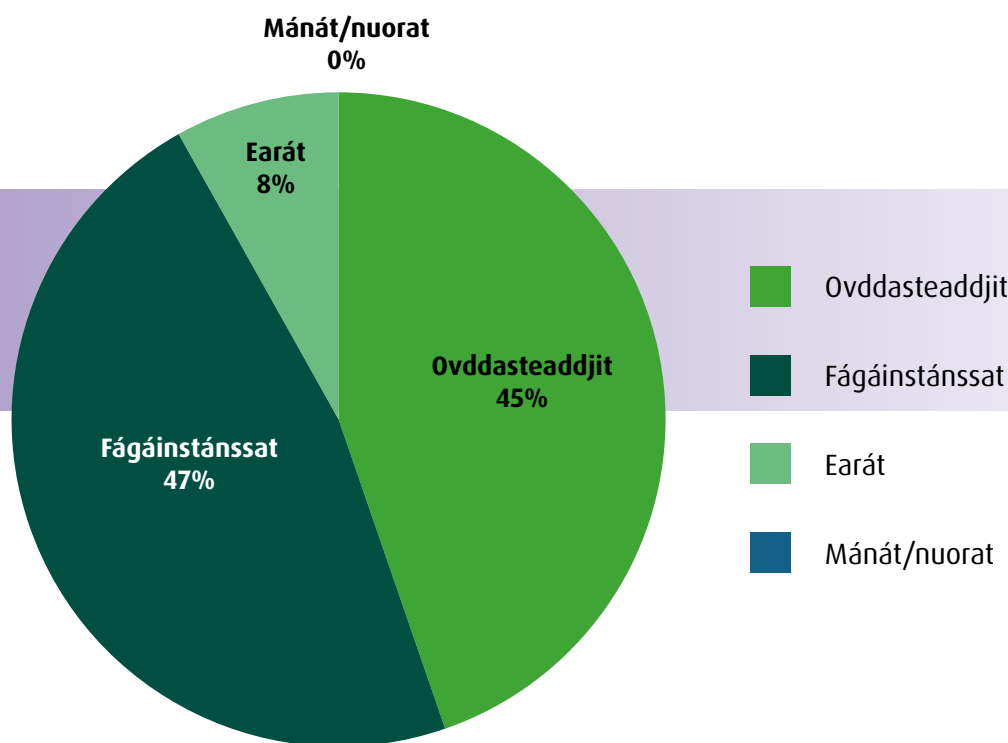
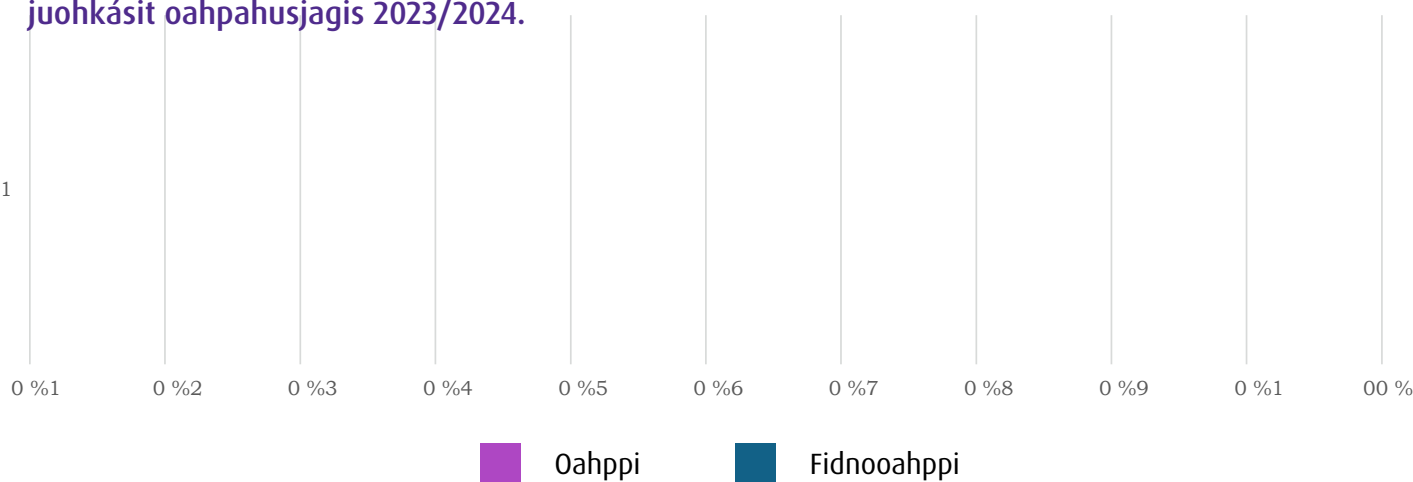
Dán figuvrras leat vuodđun 123 registrerejuvvon oktavuodaváldima. "Eará arenaid" vuolde gávnnat earáid oktavuodaváldimiid nugo ovdamearkka dihte falástallanservviid / váhnemiid geat leat háliidan veahki buoridit mánáid/nuoraid dilálašvuoda astoáigebirrasis, muhto maiddái oktavuodaváldimiid main earát leat váldán oktavuoda soapmása ovddas. Nuoramus joavkkuin (mánáidgárddis, 1-4. luohkás ja 5-7.luohkás) eai leat nu ollu oktavuodaváldimat go ovdal, seammás go lohku nuoraidceahkis lea badjin. Buohtastahtton eará fylkkaiguin, de oktavuodaváldima lohku joatkkaskuvlla dáfus lea vuollin.

2. Figuvra.
Figuvra čájeha mot ohppiid ja fidnoohppiid oktavuodaváldimat áššiin olggobealde kap. 9A juohkásit oahpahusjagis 2023/2024.

Mánáidgárdi 1.-4. luohkká 5.-7. luohkká
8.-10. luohkká Joatkkaskuvla Eará arenaid

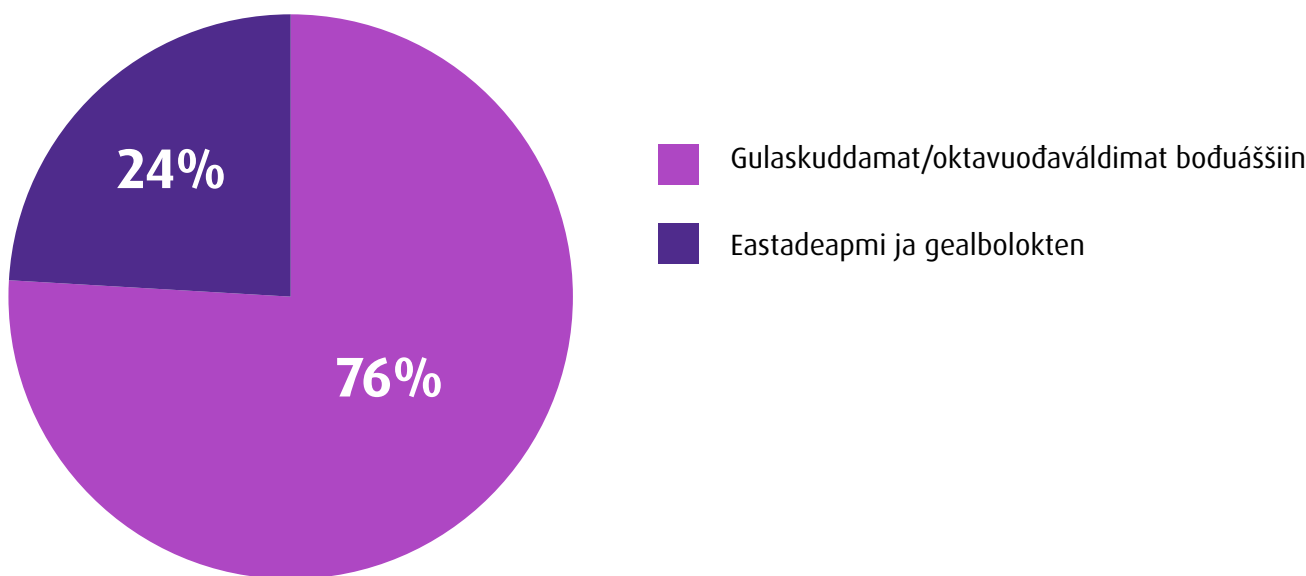

Fordeling ang. elever i vgo

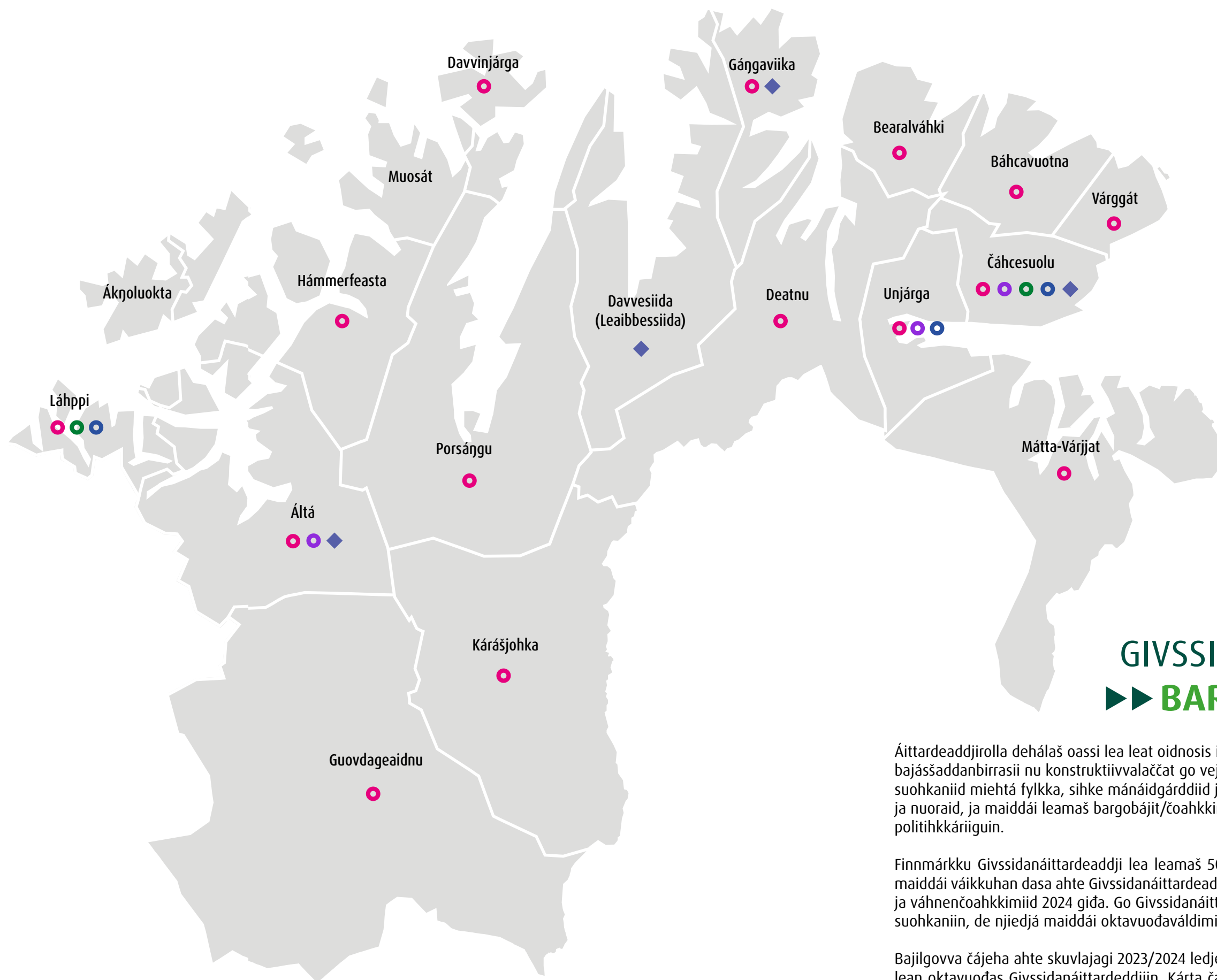
3. Figuvra.
Čájeha movt juohku lea sis geat váldet oktavuoda Givssidanáittardeddiin.

Go váldá oktavuoda Givssidanáittardeddiin, de ožžot mánát, nuorat ja váhnemat/ovddasteaddjit bagadusa ja doarjaga lágaid, njuolggadusaid, mánáidgárddi ja skuvlla gáibádusaid hárrái. Go fágaásahusat/bargit váldet oktavuoda, de Givssidanáittardeaddji analyseregohtá ja fállá veahki fágalaš analysaide, árvoštallamiidda ja reflekšuvnnaide mat veahkehit konkretisereme doaimmaid. Čájehuvvo ahte stuorát oassi Finnmárkku okta-
vuodaváldimiin, buohtastahtton eará fylkkaiguin, bohtet fágaásahusain.

4. Figuvra.
Figuvra čájeha áittardeddiid ollislaš doarjaga 2023/2024

Jagi 2023/2024 Finnmárkku givssidanáittardeaddji veahkehii 162 bođuáššis. Áittardeaddjit ožžo 123 oktavuodaváldima earkiláššiin ja doaimmahedje 39 olgguldas bargogohččuma masa gulle galledeamit vuodđoskuvlla ohppiid, bargobájit ja fáddáeahkedat mánáidgárde- ja skuvlla bargiide ja váhnemiidda.

- Registrerejuvvon gulaskuddan
- Kursa/fáddáeahket mánáidgárddis
- Kursa/fáddáeahket skuvllas
- Čađahuvvon skuvlaoahppaladdan
- ◆ Máhcáhat jahkeraportii

GIVSSIDANÁITTARDEADDJI ►► BARGOKÁRTA

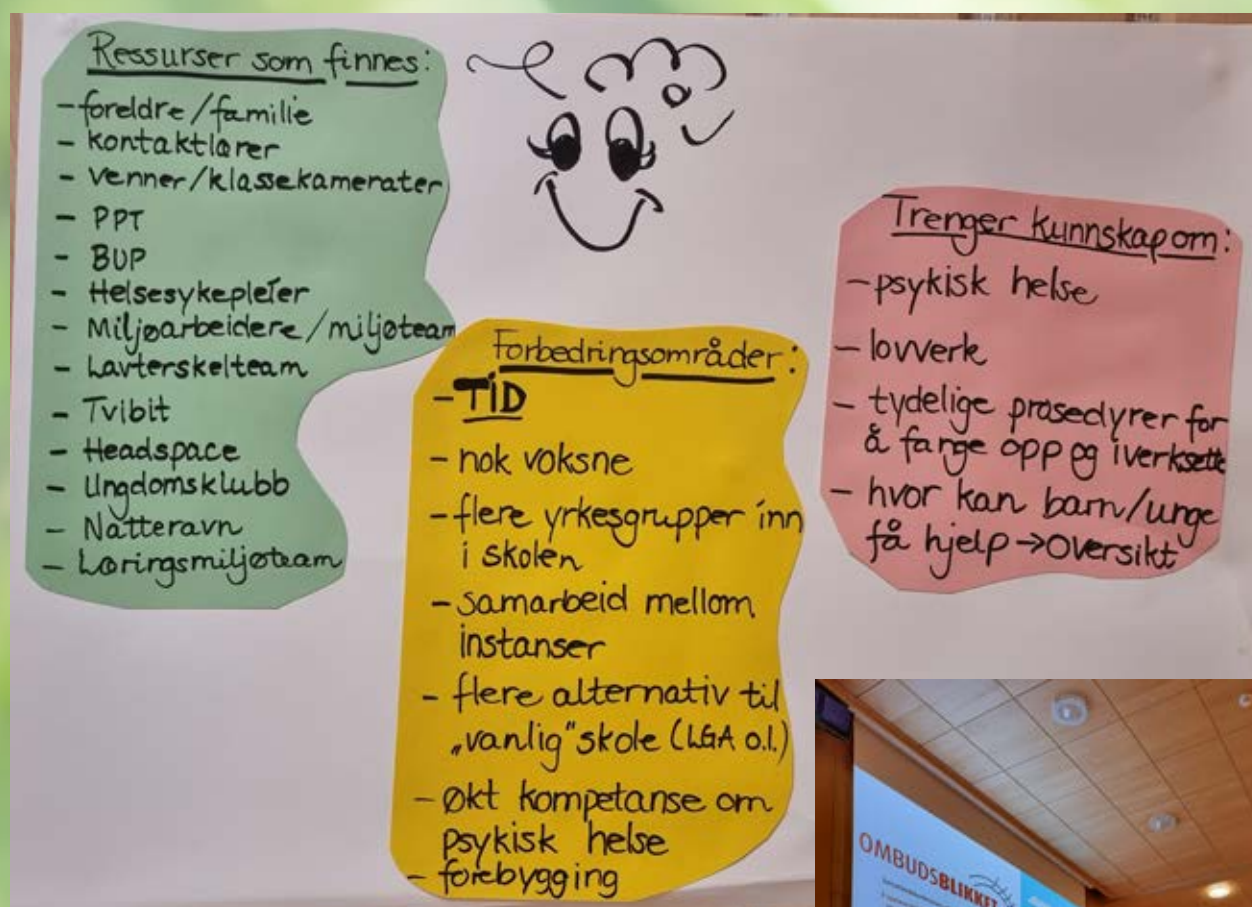
Áittardeaddjirolla dehálaš oassi lea leat oidnosis iešguđetlágan arenain vai váikkuha mánáid ja nuoraid bajásšaddanberrasii nu konstruktiivvalaččat go vejolaš. Danne lea Givssidanáittardeaddji galledan suohkaniid miehtá fylkka, sihke mánáidgárddiid ja skuvllaid. Galledeamit gos mii leat deaivan mánáid ja nuoraid, ja maiddái leamaš bargobájit/čoahkkimat/logaldallamat váhnemiiguin, bargiiguin, iešguđet ja politihkkáriiguin.

Finnmárkku Givssidanáittardeaddji lea leamaš 50 % buohccindiedihuvvon 2023 skábmamánu rájes. Dát lea maiddái váikkuhan dasa ahte Givssidanáittardeaddji ii leat sáhttán mátkkoštit suohkaniin ja doallat bargobájiid ja váhnenčoahkkimiid 2024 gida. Go Givssidanáittardeaddji ii leat jođus ja deaivvat singuin geat orrot suohkaniin, de njiedjá maiddái oktavuodáváldimiid lohku ja unnit olbmot ožžot veahki.

Bajilgovva čájeha ahte skuvlajagi 2023/2024 ledje dušše 2 suohkana min fylkkas mat man nu láhkái eai lean oktavuodas Givssidanáittardeaddjiin. Kárta čájeha maid makkár suohkanat ja skuvllat leat addán čálalaš máhcahaga áittardeaddjiid jahkediedáhussii.

«Gáhččat guovtti stuolu gaskii»

«Gáhččat guovtti stuolu gaskii» - oktasaš konferánsa: Pasieanta ja geavaheaddjiáittardeaddji ja Romssa ja Finnmarkku oahppi-, fidnooahppi- ja givssidanáittardeaddjit bovdejedje čakčat 2023 ovttasbargokonferánsii skuvllaidd, skuvladearvvvasvuodabálvalusa, PPT, BUP ja eará fágaásahusaid resursaolbmuid geat barget hástalusaiguin mat čatnasit skuvlaballui, givssideapmái, olggobealvuhtii ja eará dearvvašmeahttuvuhtii mánáid ja nuoraid gaskkas. Dát lei pilohtakonferánsa, mas lei vuosttaš čoahkkin Romssa - guovllus (Romsa, Gálsa ja Báhccavuotna).

Hei! Er du blant dem som bekymrer deg over pulten i klasserommet som oftere og oftere står tom?

Pasient- og brukerombudet

Troms og Finnmark fylkeskommune
Romssa ja Finnmarkku fylkagieldd
Tromsøen ja Finnmarkun fylkinkommuuni

Velkommen til samarbeidskonferansen -

Bedre sammen 2023

I mange klasserom skjer det alt for ofte at pulten står tomme. Pasient og brukerombudet og Elev-, lærling og mobbeombudene i Troms og Finnmark inviterer til samarbeidskonferanse for ressurspersoner i skoler, ungdomsråd, skolehelsetjenesten, PPT, BUP og andre faginstanser som jobber med utfordringer knyttet til skolevegring, mobbing, utenforskap og andre former for uhelse blant barn og unge i Tromsøregionen (Tromsø, Karlsøy og Balsfjord).

Påmelding

Sted: Fylkeshuset i Tromsø - Fylkestingssalen

Tid: 12. oktober 2023 kl. 10.00 - 16.00

Påmelding: QR kode eller klikke her <https://survey.easyquest.com/cfNwLe>

Konferansen er gratis og inkluderer lunsj

Mål med konferansen er å bidra til at dere som er nærmest barn og unge får:

- flere verktøy til å hjelpe barn og unge der de er
- bli bedre kjent med andre ressurspersoner for å kunne samarbeide bedre
- være med å avdekke mulige forbedringsområder i det tverrfaglige arbeidet rundt barn og unge
- mer kunnskap om hva som er utfordringene i regionen og hvilken kompetanse som finnes

Alle barn og unge har rett til både helsehjelp og utdanning i et trygt og godt skole- og oppvekstmiljø. Ombudene mottar ukentlige henvendelser fra barn, unge og deres foresatte som forteller at de ikke får god nok hjelp i skole og helsesektor. De prøver å si fra og be om hjelp, men møter et system hvor hjelpen enten ikke iverksettes, fungerer eller finnes. Hvordan kan vi sammen fylle hullene mellom tjenester og etater til fordel for barn og unge?

Program:

- 10.00 Velkommen, og bli kjent med ombudsblikket
- 10.30 Hvilke ressurser har og er vi i regionen vår? Bli kjent med hverandre
- 11.00 Refleksjonsøkt 1: «Taushetspliktens mulighetsrom» - innledning og refleksjon i grupper
- 12.00 Lunsj
- 12.45 Refleksjonsøkt 2 «Elevsyn, voksenrolle, kunnskapsgrunnlag. Hvordan forstår vi utfordringene og hva kan vi gjøre med dem?» - innledning og refleksjon i grupper
- 13.45 Kaffepause
- 14.00 Sofasamtale om utfordringer som barn og unge møter i regionen
- 14.30: Gruppedrøfting med utgangspunkt i sofasamtalen - hvordan kan ressurspersoner samarbeide for å bedre tilbudet der barn og unge er
- 15.45 Oppsummering og avslutning (slutt kl.16)

ÁITTARDEADDJIGEAHČASTAGA ÁRVVOŠTALLAMAT

Arvedávgi árrun - gokko manná ja gii definere rájiid dasa geaid galgá searvvahit?

Áittardeaddjit barget beaiv-
válaččat dan ovdii ahte mánáid-
gárddit ja skuvllat galget leat
buohkaid báiki, ja vásihit dájvja
ahte mánát ja oahppit leat árvasat
ja searvvaheaddjit. Mánát ja nu-
rat árrat vásihit makkár standárd-
dat biddjojuvvot mielolbmuid
searvvaheapmái mánáidgárddiin
ja luohkkálanjas. Dájvja leat
rávisolbmojienat mat meroštallet
rájiid das geat váldojuvvot fárrui
ja geat eai. Das lea sáhka etnalaš
duogášis, sojus, sohkabealis,
oskkus, doaibmadásis, bearaš-
duogášis, ekonomiijas ja seađus.

Elevundersøkelse: 1 av 3 i annen kjønnskategori mobbes

Hele 33 prosent av rundt 9000 elever som oppgir at de er i en annen
kjønnskategori – opplever at de blir mobbet. Mobbingen øker også ellers
i skolen.

Mánáidgárddit ja skuvllat eai leat árvoneutrálát,
dás gávnnaat sihke mánáidgárddiid ja skuvllaid
árvovuodu:

Mánáidgárddi árvovuoddu:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/ram-meplan-for-barnehagen/verdigrunnlag/>

Oahpahusa árvovuoddu:

<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/?lang=nob>

Áittardeaddjit
eai leat árvoneutrálát.
Mii čuovvut mánáidgárddi ja
oahpahusa árvovuodu,
ja dan geažil mii
čájehit ahte doarjut
girjáivuoda.

Emilie Mangerud vant konkurransen til Troms fylkeskommune og får tegningen sin på en hel buss.

Foto: Lars Åke Andersen

Beroštumit buktet oktavuodaid rastá gielaid ja kultuvrraid

Dorvvolaš ja buorre searvevuolta lea dorvvolaš ja buori mánáidgárde- ja skuvlabirrasa vuodđun. Dát guoská buot mánáide ja ohppiide, ja lea erenoamáš dehálaš ohppiide álgo-/máilmmiluohkáin. Dáin luohkáin leat mánnggalágan mitalusat ja ollugiin lea lossa noadđi lávkkas. Luohkát leat organiserejuvvon iešguđet ládje, muhtumiin leat ovtta nationalitehta oahppit, ja earáin ges leat mánnga iešguđet nationalitehta oahppit. Dain luohkáin molsašuddet dávjá oahppit.

Váldoulbmil ohppiide, beroškeahhtá vásáhusas, kultuvrralaš duogážis ja gielas lea seamma, sii galget oahppat dárogiela. Áittardeaddjin mii leat vásihan ahte buoremus oaivilis oahpaheaddjit, váhnemat ja ovddasteaddjit oaivvildit ahte nátionála, čearddalaš, gielalaš, oskkolaš dahje kultuvrralaš gullevašvuolta automáhtalaččat mieldeisbuktá buriid searvevuodaid. Áittardeaddjin mii oaidnit ahte nu ii leat álohii.

Rávvagat sihke mánáidgárdái ja skuvlii lea juohkit joavkkuide mánáid ja ohppiid beroštumiid mielde dan sadjái go joavkkuhit omd. sohkaheami, doaibmanávccaid dahje etnisitehta vuodul.

Reflekšuvdnagažaldat:
**Mot lea min mánáidgárdi/
skuvla ásahuvvon sihkkarastit geavada mii
sihkkarastá searvevuoda
ja searvvaheami
buhkaide?**

Lea alla rádji bivdit veahki sámevaši geažil

Dutkama ja media bokte mii oažžut dieđuid Sámevaši birra. Nu go earáge veahkkeásahusat, de vásihit áittardeaddjit ahte sámit geat vásihit cielaheami ja loavkideami eai váldde minguin oktavuoda. Áittardeaddjit besset gullat sámevaši ja loavkidemiid birra ságastallamiid bokte mat álget eará hástalusa birra, ja ságastaladettiin sáhtta bohtit ovdan ahte mánna/nuorra/bearaš maid givssiduvvo iežas identitehta geažil. Sámevašši ja loavkideapmi lea servodatváttisvuolta, man duodaštit mánngii mediaáššit ja vaššisárat sosiála mediain.

Áittardeaddjit háliidit čielgasit vuosttaldit sámevaši ja loavkideami, ja danin mii ánggiruššat mánngga suorggis:

- ▶ Áittardeaddjit leat mánngga geardde addán cealkámušaid Fylkkadiggái, Sámediggái ja Kultur- ja dásseárvodepartementii ahte dárbbasuvvo sámegeilat givssidanáittardeaddji.
- ▶ Jeavddalaš searvan Ovttasbargofoorumii veahkaválldi ja illasteami birra sámi guovlluin.
- ▶ Fosen-ášši oktavuodas oaččuimet diehtit ahte eanet sámi mánát ja nuorat givssiduvvojedje ja loavkiduvvojedje danne go sin atne ovddasvástideaddjin sihke elrávdnjekriisii ja olmmošvuoigatvuodaid vuhtiiváldimii. Áittardeaddjit válljedje danne čállit kronihka "Go mánát ja nuorat vašuhuvvojit ja ožžot ovddasvástádusa elrávnnji kriisii, ruoná molsumii ja olmmošvuoigatvuodaid sihkkarastimii!"
- ▶ Oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddji oassálasttii panelaságastallamii odđa Sámeceilaheami neahtasiiddu almmuheamis, mii rahppui cuorjománu 24.b. Siiddu ulbmil lea rávvat mot galgá raporte- ret ja váidit sámeceilaheami.

Reflekšuvdnagažaldat:
**Makkár doaibmaplána,
ja makkár geavat, hehttet
cielaheami ja loavkideami,
lea gustovaš mánáide
ja nuoraide du lagamus
báikkálaš birra?**

Buot mánáidgárddit ja skuvllat dárbbasit analysalanjaid.

Áittardeaddjit vásihit ahte sihke mánáidgárddiid ja skuvllaid jodiheaddjit ja eará bargit háliidit eanet ja vuđolaš máhtu givssideami ja olggo-bealvuoda eastadeami ja giedahallama birra go dát lea dáhpáhuvvan, ja váldet oktavuoda áittardeaddjiin analysalanjaid hárrái. Go áittardeaddjit smihttet ovtas eará fágaolbmuiquin, de mii gohčodit dán lávken analysalatnii.

Áittardeaddjit vásihit ahte sihke mánáidgárddit ja skuvllat áicet ja čadahit iskkademiid jus várohit olggobealvuoda ja givssideami, muhto analysat gávdnosiin, das mii lea oidnon ja iskojuvvon, váilot. Bargiin leat ollu dieđut, muhto eai geavat dáid dieđuid vuogádatlaččat, vai dát sáhtáše buktit aktiivvalaš doaibmabijuid. Áittardeaddjiide lea analysalanja mihttomearri ahte dat galgá mielddisbuktit konkrehta ja positiivvalaš doaimmaid árgabeaivvis.

Analysalatnja lea dat áigi maid várret refleksuvdnii ja analysii mii lea čadnon dihto áššečulbmii ovtas earáiguin. Bargovuorus analyserejuvvo mánáidgárde- ja skuvlabiras.

Mihttomearri lea váikkuhit refleksuvdnii mii dagaha positiiva rievdadusaid ja doaimmaid. Analysa dahkko juoga vuodul mii lea áicojuvvon, ja analysa ulbmilin lea ráhkadit doaimmaid mat vuogádattojuvvojit.

Mihttomearri refleksuvdnavuorui analysalanja lea ovtas gávdnat buriid čovdosiid mat leat buoremussan mánáide ja nuoraide. Veahkegažaldagaiguin bargit fuomášit makkár resurssat ja makkár gelbbolašvuota organisašuvnnas juo lea, seammás go identifiserejit mii váilu vai sáhttet čoadit dihto áššečuolmma.

Mii ávžžuhit bargiid jearrat buriid gažaldagaid, analyseret ja vuogádatit vástadusaid. Dalle analysalanjas ovdanbukton áššečuolmmat oidnojit ollislaš perspektiivvas, omniperspektiivvas, ja dalle lea stuorát vejolašvuodat deaivat doaibmabijuiquin. Omnitráhppá, searvevuodakvalitehtat ja FFSS-modealla lea ávkálaš reaidu dán proseassas.

Dát lea sárggastus muhtin momeanttain analysalanjas:

Omnimodealla

Romssa ohppiid- ja fidnoohppiáittardeaddji, Romssa Givssidanáittardeaddji ja Finnmarkku Givssidanáittardeaddji leat ovtas Nordlándda Givssidanáittardeaddjiin ja Romssa suohkaniin manemus jagiid bargan aktiivvalaččat ovddidit omnimodealla. (<https://omnimodellen.no>). Mii dahkat dán oassin áittardeaddjibarggu go mii iežamet doaimmas beaivválaččat deaivvadit hástalusaid mat gusket olggobealvuhtii. Mánáidgárddiid ja skuvllaid bargit, váhnemat, iešguđet friddjaáiggearenaid eaktodáhtolaččat, iešguđet aktevrat dearvvašvuodasuorggis, politiijas, mánáidsuodjalusas ja vel eanet ja erenoamážit politihkkárat dárbbasit doarjaga ja eanet dihtomielašvuoda das mii dárbbasuvvo go galgá ráhkadit buriid, oadjebas ja searvvaheaddji bajásšaddanbirrasiid.

RUONÁ SEARVEVUODAT

Ruoná searvevuodain olmmoš vásiha oadjebasvuoda ja diehttevašvuoda. Dáppe leat rámmat mat ráhkadit gullevašvuoda, ja dáppe olbmo mielas lea buorre Leahkit. Dáin searvevuodain olmmoš vásiha meinnega ja máhtima, ja dáppe lea sadii mánggabealatvuhtii ja iešguđetláganvuhtii. Dát searvevuodat ovddidit dearvvašvuoda, oahppama ja loaktima, ja doibmet vuostemirkkon givssideapmái, loavkidemiide ja olggušupmái.

Omnimodellen

GUDE SEARVEVUODAS
LEAT DON MIELDE?

RUKSES SEARVEVUODAT

Vuostegaži ruoná searvevuodaide gávdnat ruoná searvevuodain. Dát leat searvevuodat mat ráhkadit olgguštumi ságaiguin «min ja sin» birra «min ja earáid» birra. Dáid searvevuodaid báidná dorvvohisvuota ja dat mii gohčoduvvo «sosiála olgguštanballun», nappo ballu leahkimis son gii ii beasa leat mielde joavkkus. Dát olgguštanballu sáhtá bođdet joavkku lahtuid dahkat juoidá maid sii rievtti mielde eai áiggošii dahkat, muhto maid sii dahket vai doalahit sajiset searvevuodas. Dáin joavkkuin šaddá iešutege lahtui deatalažžan nannet iežas normalávuoda cuoigumiin nuppiid ártegin. Dát searvevuodat leat mielde dagaheamen givssideami, loavkidemiid ja olgguštumi.

Omnimearkkaša buotfátmmasteaddji, mii guoská buohkaide.

Omnimodealla lea bagadus man ulbmilin lea ovddidit oadjebas ja buriid bajásšaddanbirrasiid mánáide ja nuoraide. Modealla addá ipmárdusa ja geavatalaš reaiduid rávisolbmuid iešguđetlágan rollain, vai sii beaktilit sáhttet váikkuhit mánáid loaktimii ja oadjebasvuhtii. Dat gokčá njeallje váldosuorggi: kultuvrra váikkuhasaid áddejumi, njuolggadusaid mat sihkkarastet mánáid vuogádattojuvvojit, oktasaš oadjebasvuoda strategiiid ja rávesolbmuid rolla. Omnimodealla doarju vuogádatlaš, oktilaš ja ulbmillaš barggu hehttet givssideami, loavkašuttimiid ja olggobealvuoda skuvla- ja astoáiggebirrasiid.

(<https://omnimodellen.no>)

<https://omnimodellen.no>

Omnimodealla fokusere searvevuoda, ja čájeha čielgasit movt Romssa Oahppi- ja fidnoohppiáittardeaddji, Romssa givssidanáittardeaddji ja Finnmarkku givssidanáittardeaddji ipmirdit makkár hástalusat mánáin ja nuorain min guovtti fylkkas leat.

Áittardeaddjiid oktavuodaváldimiid guorahallan čájeha ahte go muhtun mánát/nuorat vásihit hástalusaid nugo givssideami, olggobealvuoda, skuvlajávkama, dohkketmeahtun bieddama ja ustitmeahtunvuoda, de lea dávjá dovdomearkan máná-/nuoraidjoavkkus geain lea heajos gullevašvuoda-dovdu. Joavku mii oážžu heajos bohtosiid searvevuoda kvalitehtain mat gávdnojit Omnimodeallas. Go dát lea vuolggasadjin, de leat áittardeaddjit čielgasat masa iešguđet bealit galget bidjat návccaid. Deháleamos eastadeapmi givssideami, olggobealvuoda ja psyhkalaš buohcuvuoda vuostá dahkkojuvvo go ovddida searvvaheaddji ja doarjunbirrasiid gos buohkat vásihit gullevašvuoda, oadjebasvuoda ja muđui searvevuoda kvalitehtaid mat leat čilgejuvvon Omnimodeallas.

Fra venstre: Jon-Halvdan Lenning, Kristina Torbergsen, Inger Lise Brønes (Troms Idrettskrets), Astrid Strandbu (NIF), Ann-Tone Håkonsen, Britt Leandersen, og Sofie Haugslett Johansen (Tromsø Idrettsråd)

Vi vil skape gode og trygge idrettsmiljøer for unge

Tekst og foto: Vilde Lenning

Det summer engasjert blant de oppmøtte på TUIL arena tirsdag 30. april. Da ble idrettstrossen samlet for lanseringen av Omnimodellen for idretten.

Felles for alle de oppmøtte, bortsett fra at de er engasjert i idretten, er at de ønsker å skape et bedre idrettsmiljø for barn og unge. Det ble servert brus, kaffe og kake da mobbeombud i Troms, Jon-Halvdan Lenning, gikk opp på scenen og startet lanseringen. «Vi vet at mobbing og utenforskap er et samfunnsproblem, og det avgrenses ikke av gjerdene i skolegården, idrettshallen eller nabolaget. Det omhandler alt og alle, og det er nettopp det Omni betyr – altomfattende», forteller han.

Jon-Halvdan har sammen med Britt Leandersen i Tromsø Idrettsråd og Ann-Tone Håkonsen, Omniveileder i Tromsø kommune, utviklet denne modellen. Modellen består av ti viktige temaer som skal være til hjelp for alle som er engasjert i idrett for barn og unge.

Den offisielle åpningen av modellen sto fylkesordfører Kristina Torbergsen for. «Det at vi kan ha et felles språk gjennom Omnimodellen i skolen og idretten gjør at vi skaper et fellesskap mellom de arenaene barn og unge er på hver dag», forteller hun. «Det er faktisk dette som gjør en forskjell på om vi klarer å ha en inkluderende idrett som er for alle, hvor alle har sin plass i fellesskapet».

For mer informasjon se omnimodellen.no

Omnikaken falt i smak!

Lanseringen ble livestreamet

Aslak Sokki v. TUIL holdt også innlegg under lanseringen

MÁNÁIDGÁRDI

MÁNÁIDSKUVLA

MÁNÁIDGÁRDI - VUOĐĐOSKUVLA - JOATKKAOAHPAHUS

NUORAIDSKUVLA

JOATKKAOAHPAHUS

MÁNÁIDGÁRDDIT

Leat leamaš unnán oktavuodaváldimat givssideami ja dorvvoheames mánáidgárdebirrasi birra. Dattetge áttardeaddjit deattuhit nannosit barggu ovddidit oadjebas ja buori mánáidgárdebirrasi temáeahkediid bokte váhnemiidda, bargobájiid bargiide ja barggu bokte girjjiin Omnimodealla mánáidgárddis (gč. vuolábealde).

Leago mánáidgárddis givssideapmi?

Gávdnojit unnán aiddolaš vástadásat man viiddis givssidanválttisvuohta lea mánáidgárddis. Áttardeaddjit deaivvadit nuoraiguin vuodđoskuvllas ja joatkkaskuvllas geat sáhttet govvidit givssidanhistorihka mii álggii mánáidgárddis. Áššečuolbma lea danin áigeguovdil. Ollugat árrat juo vásihit olggobealvuođa álgima. Mánja dutkis, earret eará Ingrid Lund:as Agdera universitehtas, leat dutkammat mat čájehit ahte 6-12% mánáin mánáidgárddis diedihit ahte sii vásihit iešguđetlágán givssideami. Lea dehálaš deattuhit ahte Lund dutkamuša vuodđun lea dat givssidandefiníšuvdna:

“Mánáid givssideapmi leat dagut rávisolbmui ja/dahje mánáin mat hehtejit sin vásihit gulle-vašvuođa, leat mávssolaš oasálašžan searvevuođa ja vejolašvuođa mielváikkuhit.”

Mii lea friddjastoahkan, ja leago dat buorre buohkaide?

Man friddja galgá friddja stoahkan leat?

Mii rávisolbmorolla lea friddjastoahkamis?

Mot du mielas galggašii leat rávisolbmo rolla mánáid stoahkamis?

Áttardeddiid ráva lea vuosttažettiin ahte mánáidgárdebargit ovtas váhnemiiguin barget aktiivvalaččat:

- ovddidit buriid ja oadjebas mánáidgárdebirrasiid buot mánáide
- hukset rabasvuođa ja luohtámuša kultuvrra gaskal váhnemiid ja mánáidgárdebargiid.
- sihkkarastit ja doalahit buori diehtajuohkima njuolggadusaid ja rutiinnaid birra.
- váldit vuorjašumiid duođalaččat
- analyseret vuorjašumiid ja áicamiid ja čadahit buriid doaibmabijuid

Oadjebas ja buorre mánáidgárdebiras - Omnimodealla geavadis

Romssa oahppi-, fidnooahppi- ja givssidanáttardeaddji, Norlánda Givssidanáttardeaddji, Finnmárkku Givssidanáttardeaddji ja Romssa suohkana Omnibagadalli, leat 2023/2024 ovttasbargan girjjiin “Trygt og godt barnehagemiljø - Omnimodellen i praksis” man Fagbokforlaget lea almmuhan.

Ođđajagimánu 1.b.2021 mearriduvvui ahte mánáin lea vuoigatvuohta oažžut oadjebas ja buori oahppanbirrasi mánáidgárddis ja ahte bargiid geatnegasvuohta čuovvut, seaguhit áššái ja álggahit doaibmabijuid, aktivitehtageatnegasvuohta, bođii fápmui mánáidgárdelága 8. kapihtala bokte. Dat láhkarietvadás lea ožžon ollu mánáidgárddiid bargat vuogádatlaččat ja bures ođđa kapihtala doibmiidjemiin, seammás go ollugat leat ohcalan buriid reaiduid ovddidan dihte buori oahppanbirrasi. Dán girjjiis čájehit mii mot Omnimodealla sáhtá geavahit reaidun go bargá oadjebas ja buori mánáidgárdebirrasiin.

Loga eambbo girjji birra lágádusa siidduin:

<https://www.fagbokforlaget.no/Trygt-og-godt-barnehagemiljø%C3%B8/19788245049312>

VUOĐĐOSKUVLLAT

Vuođđoskuvlla oktavuodaváldimat leat dávjá olggobealvuoda, givssideami, skuvlajávkama ja váilevaš heiveheami birra. Áittardeddjiin leat leamaš fáddáeahkedat váhnemiidda ja bargobájit bargiide, ja sii leat maidái deaivvadan ohppiiguin luohkkálanjain.

Oahpaheaddjevátni dagaha dorvvuhis ohppiid

Ii leat čiegusvuohta ahte skuvllain leat stuorra hástalusat go galgá oččodit oahpaheddjiid. Áittardeaddjit deaivvadit rektoriiguin ja bargiiguin geat headásmuvvet go váilot bissovaš virgáibiddjon oahpaheaddjit, muhto dađistaga váilot maidái sadjásaččat. Vel oahpaheddjiid fágaoahpu haga lea váttis gávdnat. Go oahpaheaddjit váilot ja oahpaheaddjiavkkus šaddá eahpediehttevašvuohta, de dat čuohcá ohppiid skuvlabirrasii. Go eai leat bargit geat fuolahit joatkevašvuoda luohkkálanjas, de váldet oahppit dan badjelaset. Oahppit stivregehtet luohkkálanjain. Go nu dáhphuvvá, de leat ollu oahppit geat dovdet dorvvuhisvuoda luohkkálanjas, ja áittardeaddjit oidnet ahte šaddet dorvvuhis searvevuodát.

*Makkár
mearkkašupmi
oahpaheddjiid dávjá
molsumis lea min
skuvlabirrasii?*

VGS JOATKKA-OAHPAHUS

Oahppit ja fidnooahppit váldet oktavuoda dávjá oktovuoda, olggobealvuoda, loavkideami ja givssideami.

Givssidanáittardeaddji lea bagadan ohppiid ja bargiid oahppanbirrasa ja kapihtala 9a ektui (kap.12 1.8.24 rájes).

Ohppiid oktavuodaváldimat mat gullet oahpahuslága eará osiide, ja fidnoohppiid, geain leat eará láhkamearrádusat, eai gula Givssidanáittardeaddji mandáhttii.

*Mo mii sáhttit ráhkadit
skuvlakultuvrra vuosttaš
beaivvi rájes joatkkaskuvllas
ahte luohkká lea min
searvevuohta, MII, mii
searvvaha buohkaid luohkás?*

*Mot don reageret go muhtin
muitala ahte juoga ii leat
riekta?*

FINNMÁRKKU ÁITTARDEADDJIBÁLVALUS JA GEIDNU VIIDÁSET

Odđajagimánu 1.b.2024 rájes juhkkoujuvui Romssa ja Finnmarkku áittardeaddjibálvalus, ja Finnmarkku givssidanáittardeaddji bázi dasto okto. Finnmarkku lea dál áidna fylka Norggas gos váilu oahppi- ja fidnooahppiáittardeaddji.

Dál ii leat formálalaš ovttasbargu gaskal Romssa ja Finnmarkku, ja dál lea Finnmarkku áittardeaddjibálvalusas okta bargi, Finnmarkku givssidanáittardeaddji. Okta bargi dahká bálvalusa raššin jávkamiid oktavuodas ja áigodagain go leat ollu oktavuodaváldimat.

Givssidanáittardeaddji lea vásihan ahte bálvalus lea vahágahtton fylkkadikki mearrádusain, mángga siva geažil:

- Bálvalus lea šaddan rašibut, sihke bálvalusa ektui mii fálojuvvo ja áittardeaddjai fágalaš ja kollegiála doarjaga dáfus.
- Bálvalus lea šaddan rašši dan hárrái, mii guoská dan oážžumii ja leahkimii.
- Mátkkošteami ekonomalaš rájit leat biddjon nu ahte áittardeaddjis ii leat vejolaš fállat seammaárvosaš fáldadaga olles fylkkas.
- Leat okto dakkár barggus ii leat dohkálaš ehtalaččat, fágalaččat iige dearvvašvuoda dáfus. Givssidanáittardeaddji deaivvada rašes olbmuiquin, sihke mánáiguin, ohppiiguin, váhnemiiguin ja bargiiguin, ja galgá fuolahit ahte buohkaid duste árvvusatnemiin ja luohhte-vaš vugiin.

Geaidnu viidáset?

Áittardeaddjibálvalusa 7 jagi vásáhusain Romssas ja 5 jagi vásáhusain Finnmarkkus, de árvvoštallá Finnmarkku Givssidanáittardeaddji ahte Finnmarkku fylka dárbbasa áittardeaddji-bálvalusa mii sihke rávve ja bagada ovttaska-solbmo seammás go bargoujuvvo aktiivvalaččat eastademiin vuogádatdásis. Dárbu sorjjas-meahtun bálvalussii mas leat resursaolbmot min mánáide ja nuoraide orru lassáneame fylkkas (geahča statistikkasiidduid). Áittardeaddji lea guhkit áiggi vásihan ahte leat šaddan kapasitehtahástalusat dan barggu ektui maid mun leat biddjon čoavdit. Givssidanáittardeaddji vuoruha ovttaskas olbmuid oktavuodaváldimiid čuovvoleami, ja unnida bálvalusa olggos guvlui doaimmain mas lea sáhka eastadeami ja veahki addit fagaásahusaide máhtuin ja analysaiguin.

1. Ráva

Givssidanáittardeaddji bivdá fylkkadikki politihkkáriid bures oahpásmuvvat áittardeaddjibálvalusain ja rollii mii givssidanáittardeaddjis lea leahkit sorjjas-meahtun resursaolmmožin mánáide ja nuoraide.

2. Ráva

Givssidanáittardeaddji bivdá Fylkkadikki politihkkáriid árvvoštallat áittardeaddji-bálvalusa nu mot dat odne doaibmá, ja mii lea sávahahtti boahteáiggi kvalitehta ja kapasitehta ektui. Geahča maidái 4. rávvaga evttohusa.

Mánáid- ja nuoraidbirrasiid hástalusat leat álbmotdearvvašvuoda hástalusat

Nugo namuhuvvon dán raportta álggahusas, de áittardeaddjit rávvejit eanet geahččat mánáid- ja nuoraidbirrasiid hástalusaid leame álbmotdearvvašvuoda hástalusain.

3. Ráva

Áittardeaddjit bivdet fylkkadikki politihkkáriid bidjat johtui dakkár doaimmaid main lea mihttun buorebut láhčit suohkaniid álbmotdearvvašvuodabarggu mánáide ja nuoraide.

Oassálastin sihkkarastá kultur-ipmárdusa ja báikkálaš čanastaga

Áittardeaddjibálvalus ollu mátkkošta miehtá fylkka oassálastit doppe gos mánát, nuorat, váhnemat ja bargit leat. Oassálastin miehtá fylkkas sihkkarastá buoret kultuvrralaš ipmárdusa ja báikkálaš čanastagaid barggus. Áittardeaddji lea ožžon saji eanas suohkaniid skuvllaide ja mánáidgárddiide fylkkas (geahča statistihka dán jahkeraporttas, muhto maidái min ovddeš jahkeraporttain: <https://www.ffk.no/tjenester/skole-og-opplaring/elevtjenester/mobbeombud/>).

Sámegiela áittardeaddji (Finnmarkku)

Áittardeaddjit oidnet ahte sihke báikkálaččat, regionálaččat ja riikkadásis livččii nannen bálvalusa jus lea áittardeaddji geas lea davvisámegiela gelbbolašvuota ja livččii leamaš deatalaš resursa sámegiela mánáide, nuoraide ja sin ovddasteddjiide. Áittardeaddjit leat addán cealkámuša dán birra sihke fylkkagildii jahkedieđahusaid bokte, sámegiela ovttasbargočoahkkimis ja Kultur- ja dásseárvodepartementii cealkámušoahkkimis.

Maid háliidit sámegiela áittardeaddjis?

- Áittardeaddji mas leat persovnnalaš iešvuodát heivvolažžan fuolahit máná buoremusa ja doaibmat rollas leat šaldehyksejeddjin ovttaskas olbmo ja vuogádaga deaivvadeamis. Geahča min árvodokumeantta: [verdidokument-for-elev_larling_mobbeombudene-i-troms-og-finnmark.pdf \(ffk.no\)](#)
- Áittardeaddji geas lea njálmmálaš ja čálalaš davvisámegiela gelbbolašvuota.
- Áittardeaddji geas lea hárráneapmi mánáid gárddi dahje skuvlla ja alit oahpu barggus (unnimusat mastergráda, muhto guhkes ja mánggabealat hárráneapmi sáhtta maid buhtadit mastergáibádusa).
- Áittardeaddji geas lea buorre báikkálaš, regionála ja davvisámi kulturipmárdus.
- Áittardeaddji gii sáhtta deavdit oahppi- ja fidnooahppirolla, ja gii seammás sáhtta váikkuhit mánáidgárddiid ja skuvllaid oahppan-birasáššiid gos lea dáhttu oážžut áittardeaddji geas lea davvisámegiela giellagelbbolašvuota.
- Áittardeaddji gii maidái sáhtta váikkuhit nationála dásis, erenoamážit vuogádatdásis.
- Áittardeaddji mii lea seamma sajis ja bargá lávga ovtta Finnmarkku Givssidanáittardeaddjiin.

4. Ráva

Finnmarkku Givssidanáittardeaddji mátkebušeahhta lea garrasit vuolduvvon, nu ahte politihkkárat fertejit árvvoštallat makkár barggu sii háliidit ahte áittardeaddji galgá bargat boahteáiggi. Jus eai leat resurssat vuolgat mátkkoštit, de ii olat áittardeaddji ge sin lusa geat dárbbasit doarjaga ja veahki.

5. Ráva

Áittardeaddjit bivdet fylkkadikki politihkkáriid gulahallagoahhtit Sámegiela ja Romssa fylkka-suohkaniin sámegiela givssidanáittardeaddji ásaheami birra.

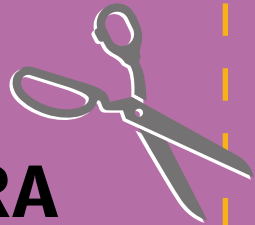
Nationála áittardeaddjiortnet ja perspektiivvat mis davvin

Áittardeaddjin, mis lea čielga jietna go lea sáhka áittardeaddjirolla nationála rolla ovddideamis. Davvi-Norgga čalmmiiguin mii fertet čielgasit muitit ahte min viiddis riikka dárbbut mánáide ja nuoraide leat iešguđet láhkai meroštallojuvvon iešguđet kultuvrraid girjáivuoda mielde riikka iešguđet guovlluin. Mii beroštit earenoamážit das ahte dárbbasuvvo báikkálaš ja regionála kulturipmárdus ja áittardeaddjiortnet mii galgá nu lahka mánáid ja nuoraid go sáhtta doppe gos sii orrot. Ii leat vuossu mearriduvvon mot nationála áittardeaddjiortnet šaddá, muhto mearrádus dán birra vurdojuvvo 2025 giđa.

6. Ráva

Áittardeaddjit bivdet fylkka-gieldda politihkkáriid čájehit čielga jiena árvvoštallamiin mat dál dahkkot nationálaččat, vai mii ovtta sihkkarastit mánáid ja nuoraid vuoigatvuodaid iežamet riikkaoasis.

LEAT GO DON MÁNNÁ DAHJE NUORRA Finnmárkkus, ja leat go don gii it:

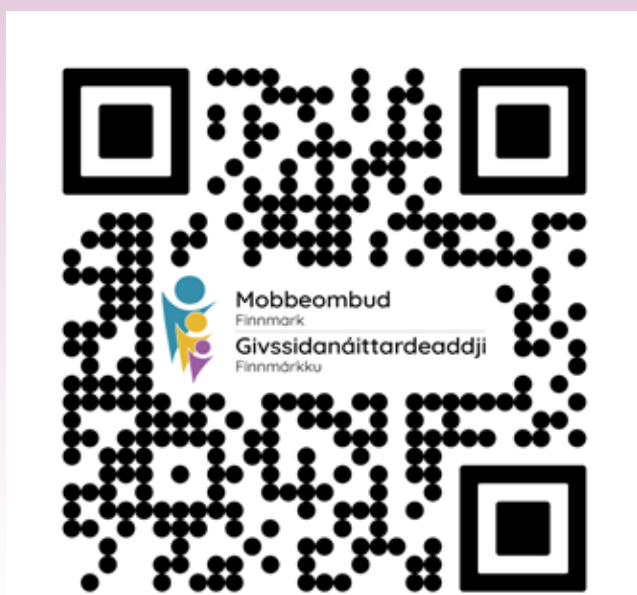

- dieđe geas sáhtát jearrat?
- duostta hupmat soapmásiin gean dovddat?
- leat ožžon veahki vaikko leat vaikko lea viggan mitalit muhtun rávisolbmuide?

Dalle galggat diehtit ahte Givssidanáittar- deaddji veahkeha du:

Mánáid ja nuoraid
beales mii leat gievrrat
ja luohitevaččat, siivot ja
givvasat. Mii leat din
luhtte, eatge mii
vuollán!

- Ringe munnje: 482 96 234
- Geavat qr-koda mainna gávnnat givssidanáittardeaddji oktavuodáváldima skovi

Mis lea jávohisvuoda-
geatnegasvuolta, ja mii
veahkehit gávdnat buriid ja
siivos olbmuid geat sáhttet du
veahkehit ovddasguvlui.